

MİDAS'TAN ALI ÇAVUŞ'UN BANDOSUNA, DEPREMDEN BUGÜNE DİNAR

A.Baki GÜNAYDIN
Jeoloji Mühendisi
MTA Orta Anadolu Bölge
Müdürlüğü, KONYA

„Zeus ve Leto'nun Oğlu,- Artemis'in erkek kardeşi, Güneş, Müzik ve Şiir Tanrısı olan Apollon ile Hyagnis'in oğlu Frigyah müzikçi Marsyas, Miandros Nehrinin kaynağından (Marsyas) flüt yarışması yaptılar. Yarışmayı Marsyas kaybetti ve Kitharos çalan Tanrı tarafından asılıp derisi yüzdü. O dönemin kralı Midas'da oyunu Marsyas'tan yana kullanınca Apollon O'nu cezalandırarak kulaklarını eşek kulaklarına dönüştürdü. O günden sonra kulaklarını Frigyahların sivri külahları altında gizlemeye çalıştı...

Yunan mitolojisinde yer alan bu efsanenin geçtiği yer; bu günkü Dinar, Flüt Yarışmasının* yapıldığı mekan ise günümüzde park ve eğlence yeri olan ve B, Menderes Nehrinin kaynağı kabul edilen, tatilcilerin uğrak yeri Suçikan Park'tır. 1 Ekim 1995'te meydana gelen, Richter ölçeği ile 6,1 büyüklüğündeki bir depremle Dinar yerle bir olmuş, 93 vatandaşımız ölmüş, 4512'ye yakın ev ve işyeri ağır hasar görmüş, 40.000 nüfuslu şehir neredeyse haritadan silinme aşamasına gelmiştir. Bu andan itibaren kafalarda Dinar'ın yeri acaba değişmeli mi soruların canlanmaya başlamıştır. Bu sorulara cevap aramadan önce şehrin tarihi ve sosyo - ekonomik konumuna bakmak daha gerçekçi olacaktır.

Dinar M.Ö IX. yy'da bugünkü Suçikan Park'ın üst tarafında Kelainai adıyla kurulmuş, M.Ö, VIII. yy'da Frigya'nın başkentliğini yapmış ve M.Ö. V. yy'da Pers satraplık merkezi olmuştur. M.Ö* 333'te B. İskender Kelainai'yi ele geçirmiş daha sonra General Antikos I Soter kenti ovaya taşıtıp yeniden kurdurtmuştur. Yeniden kurulan şehrin adında değiştirilerek Apameia olarak anılmaya başlanmıştır. Roma döneminde Convectus İuridicus'un (Gezici mahkeme) toplanma yeri olmuştur. Bizans döneminde ise XI, yy'a kadar piskoposluk merkezi olarak kalmış; 1176'da bugünkü Rumdanh (Hoyran) civarında yapılan Miryokefalos savaşından sonra, Anadolu Selçuklularının egemenliğine geçmiş, adı da Geyikler olarak değiştirilmiştir. Osmanlılar'ın son zamanlarında ise Geyikler adı Dinar olarak anılmaya başlanmıştır Cumhuriyetin ilk yıllarında 2700 olan merkez nüfusu deprem öncesi 40.000, altmış köyü ile birlikte toplam nüfusu ise 100.000 civarındaydı.

Depremden sonra ilçe merkezi nüfusunun yerel yöneticiler tarafından 10.000'e kadar düştüğü söylenmektedir. Maddi ve ruhi çöküntüye uğrayan halkın çoğunluğu civar illere göç etmiş ve Dinar büyük bir çadır köye dönüşmüştür. Bunun sonucunda tüm iç göçlerde görüldüğü gibi halk gittikleri şehirlerde çarpık kentleşmenin potansiyel fertleri olacak ve diğer afetlere davetiye çıkartacaklardır. Göçü önlemek ya da göçenleri geri getirmek için Dinar'ın ekonomik ve sosyal yatırımlarla cazibe merkezi haline getirmek reel bir çözüm olacaktır,

O halde yeniden yapılanma esnasında yerleşim yerinin konumu değiştirilmeli midir?

Dinar'ın büyük bir bölümü ve merkezi ovada yer almakta ve alüvyon tabir ettiğimiz gevşek zemin üzerinde oturmaktadır. Depremde haliyle en çok hasar gevşek zemin üzerinde meydana gelmiştir. Zira gevşek zeminlerde deprem ivme değerleri sert zeminlere göre birkaç kat daha fazladır. Ayrıca gevşek zeminler deprem esnasında sıvılaşma, lokal oturma, yarıma ve kayma gibi davranışlar gösterdiğinden yapılarıdaki hasarları artırırlar. O halde yeniden yapılanma esnasında yerleşim yerinin konumu

değiştirilmeli midir? Değiştirilirse yeni yerleşim yeri nereye açılmalıdır? Şu anki yerleşim yerinin batısında, kuzeyinde ve doğusunda yer alan Eosen yaşlı FHşlere ait sıkı tutturulmuş konglomeralar zemin olarak uygun fakat topografik eğimin fazla olması nedeniyle yapılaşma ve yerleşim için uygun-görülmemektedir. Kaldı ki yapılaşmaya uygun olsa bile geçimini tarımdan sağlayan Dinar halkının hem topraklarını, hem de tarihi, coğrafi konumu, doğal kaynakları ve alışkanlıklarını bir tarafa bırakıp başka bir yere yerleşeceklerini bir Dinar'lı olarak tahmin etmiyorum. Bugün için Dinar'ın haritadaki yerini değiştirmek, kanımca, yersel bir çözüm olur. Zira Güneybatı Türkiye'de depremselliği en yüksek iki kuşaktan birincisi Fethiye - Burdur - Dinar boyunca diğeri de Simav - Emet - Altıntaş - Afyon boyunca uzanan hattın Bu kuşaklar boyunca bir çok yerleşim yeri gevşek zeminler üzerinde oturmaktadır. Yine yurdumuzun alan olarak % 92, nüfus olarak % 95'nin deprem riski altında olduğu bilinmektedir ve yerleşim yerlerinin çoğunluğu yine gevşek zeminler üzerinde kuruludur. "Cumhuriyetin kurulmasıyla depremlerle ilgili aletsel ve istatistikî kayıtlara ayrıntılı olarak 7 Ağustos 1925'te meydana gelen 5.9 Magnitududaki Dinar depremiyle başlanmış ve günümüze kadar 49 adet büyük deprem kaydedilmiştir. Samimi bir yaklaşımla "1.5 yıla bir yıkıcı deprem düşme gerçeğine göre, az hasar ve en az can kaybıyla depremlerle yaşamayı ülke politikası haline getirmemiz daha uygun olacaktır Yoksa can kaybı ve psikolojik zararların yanı sıra büyük ulusal servetlerimizde yok olup gidecektir.

Dinar'da depremden hasar gören yapıların çoğunluğu; taşıyıcı sistem zayıflıklarından bir kısmı da farklı oturmalar nedeniyle. Başlangıçta belki hafif yapı (en fazla iki katlı yapı) olarak inşa edilen yapılar zamanla çok katlı binalara (ağır yapılar) dönüşmüş ve 6,1 magnitudündeki bir depremde bu yapılar yerle bir olmuşlardır. O halde yapılacak olan en akılcı çözüm; yerel yönetimlerin imar planı uygulamalarında deprem yönetmeliklerine kesinlikle uymalarıdır. Gevşek zeminlerde iki katlı* sert zeminlerde dört katlı yapılara kadar Jeolojik Gözlem Raporu, daha yüksek ve ağır yapılarda ise Jeoteknik Raporu mutlaka yapılmalıdır.,